

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 68

Fylke: Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Lurøy

Emne: Bålrenning på visse dager i året.

Bygdelag: Fresvik

Oppskr. av: Hans O. Hat

Gard: Sløv

(adresse): Fresvik

G.nr. 49 Br.nr. 11

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. og tradisjon

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

- SVAR
- 1 Bålet i vår bygd heiter "vokeld"
  - 2 Ein nyttar ordet vokeld om alle bål som ein brenn ute i det frie, anten det gjeld bål på visse dagar i året eller hitt vanlege bål.
  - 3 Er bålet like sein ein: ein liten vokeld.
  - 4 Her er ingen som minnst, at ein brennde bål i julehelga i eldre tid, av ved som ein hadde sanka særskild til dette. Tida.
  - 5 Julelog - ei lang stang med fyrstikk - her i ein enden - kjemur ein heller ikkje til.
  - 6 Ein brennde ikkje bål i påskehelga
  - 7 og heller ikkje om påskemorgonen,
  - 8 og om jonsok afta brennde ein bål
  - 9 og syftesok afta - stundom.
  - 9-10 Ein brennde ikkje bål andre dagar kortse fyrste dagen. Kyrna lag ute i mørket eller før dei vart slepte ut.

- 2
- 11 Jonsokbålet vart lunt jonsokafte
  - 12 og vart lunt i god tid før midnatt,
det var ikkje nokk fast klokkeslett, men
når kl. gjekk til 10 lysk bala i den
ljose sumarkvelden.
  - 13 Det var ikkje nokon regel for kor
lenge det skulle brenna, men til
større eld og til lengre han varde,
til gjøvare var det.
  - 14 Tein hadde visse stader der ein bren-
de bål kvart år, denne staden låg jam-
nast med godt utsyn.
  - 15 Det var ikkje skikk å brenna bål anna
  - 17 enn jonsokafte, og då luddt ein
til anten på vinstolen eller i heime-
hagen ved vokedstien og andre stadar,
slike bål vart kalla "jonsokvokeld".
  - 18 Dei som er med og brenner bål er folk
i alle aldrar,
  - 19 gjenter og gifte kvinner kan og
vera med og
  - 20 brenna sjølsakt.
  - 21 Ungdomslag eller andre foreningar
har ikkje dreve med bålberning.
  - 22 Om sagbruk- eller fabrikkigarar har
halde fest med bål for arbeidsfolka
sine er ukjent her.
  - 23 Bålplassen kunne vera avmerkt med

ein rund stinring.

24 Veden ein nytta var helst sprake og
ein som vart hogge i nordiken og ein
gamal båt kunne ein stumpe til å
få.

25 "Jonsokkall" og "syftesokkjering" som
skulle beremast er ukjent her.

26 Båløyrtje var alltid gratis,

27 men det var ikkje slik, at alle skulle
gta nokk,

28 ein fekk loo å hogga sprake eller firma
avfall i utmarka.

29 Dette var ikkje rekna som nokon
"brandskatt,"

30 men er tradisjon som har halde seg
til no.

31 Bålv til dei gamle tider var på same
skap, men dei var ikkje alltid like store,
men til større dei var, til gjøveren vardi.

32 Det var ikkje om å gjera å ha største
33 bålet, men det skulle helst berema
med stor flamme og lysa mest mogleg.

34 Fekk ein det ikkje til å lysa slik ein
ville, motte ein få det til å ryka
godt, og det fekk ein ved å kasta på
rævyrkje.

35 Skulle bålet spruta gnista fylte
ein på med sprake.

- 36 Kva det skulle tena til å beruma bål
er her ingen tradisjon om.
- 37 og heller ikkje om røyken eller elden
skulle verna kjøttra mot froddom.
- 38 Å kasta brandar frå bålet på kvar-
andre er ukjent.
- 39 Ein kjemmer heller ikkje til, at nokon
tok varsel av elden, røyken eller gniest-
regnet.
- 40 Festen ved bålet kalla ein: jonsokkefest.
- 41 I eldre tid var det slik, at det helst
var ungdomen som var med og bernde
vokald, dei eldre sat heime og kunne
kanskje festa på sin måte.
- 42 Ein høyrte seg ikkje ved bålet heile
natta.
- 43 Om ein åt ved bålet er ukjent, men
drikkar (alkohol) var ofte med.
- 44 Ein dansa ikkje rundt bålet men
på ein vall like ved, elles kunne ein
morra seg med yonse andre leikar,
- 45 og dei yngste kunne ha morro med
å hoppa over det nedbernde bålet
- 46 og springa gjennom røyken.
- 47 At ein tok med seg kol frå det ut-
bernde bålet og gøynde det, kjemmer
ein ikkje til.

49 Når ein i våre dagar bermer bål på jonsokafte, so er det for å halda oppe gamal tradisjon og ha ei kosestund i festleg samver og slappa av frå kvardagslivet.

50 Skikken med å berma jonsokkevokeld har halde seg i mange aldrar og har heller auka på, då folk i alle aldrar møter fram, kosar seg med kaffi og kaker og ungane med bris, det vert fortald stübbar med song imo i mellom.

51 Opprunden til at bålberming på jonsokkevelden har auka, er at både dei unge og dei eldre har kome med, det vert pålag som ei stemme for ei eller fleire grender.

Fresvik i desember 1958

Hans O. Hov

